

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput III. Injuste irruens in monachum S. Fidis, præcipitio et morte
punitur: puella renuens imagini S. Fidis assurgere, membris contrahitur,
facti pœnitens sanatur. Filia viduæ cæca divinitus visu ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
BERNARDO.

ANNOTATA.

a Totum illud caput abest ab editione Labbeana; illud autem a Bernardo conscriptum fuisse, ipse, quo utitur auctor, loquendi modus, satis ostendit.

b Id est, a triginta circiter annis; est enim lustrum, teste Festo, quinquennale spatium; quod seziens repetitum triginta facit.

c Judicium ignitum gerere est ferrum candens nuda manu portare. Fiebat id olim sat frequenter ab iis, qui aut innocentiam suam, aut rei, quam asserebant, veritatem probare vellent. Plura hac de re vide apud Cangium, verbo Ferrum candens, et verbo Ignis judicium.

d Quis fuerit ille Unigo, frustra apud Baluzium et scriptores Historiæ Occitanicæ, aliosque multos indagavi; nec mihi notius est Camilliacum castrum in pago Aniciensi, Gallicæ le Velay dicto, situm. Exstat illic quidem Calmeliacum seu Calmiliacum, quod est S. Theofredi insigne et vetus Ordinis S. Benedicti monasterium; at Unigonis castrum a Calmiliaco omnino diversum fuisse, ipsa res loquitur. Quid si fortasse legendum sit Podemiacum pro Camilliacum? Potuit eo casu Unigo ille ex proavis illorum fuisse, qui Aniciensis ecclesiæ terras, villas et castella vastarunt et incendērunt, prædas abduxerunt et homines interfecerunt, uti videre est tom. II Historiæ Domus Arvernicae pag. 66, quique etiam, uti tom. II Hist. Occitanicæ pag. 492 asseritur, peregrinos, ad Aniciensem ecclesiam proficiscentes, capi iussos, dein pecunia redimi cogebant.

e Aniciensis seu Podiensis in Velaunis S. Maricæ ecclesia ob imaginem Deiparæ miraculis claræ, qua illic asseratur, in primis celebris est. De ea satis prolixum Opus conscripsit Odo Giseyus S. J., quem curiosus lector consulat.

f Per nervum hic designari puto truncum ligneum, quibus hinc et inde foraminibus, teste Valesio opud Cangium, certo invicem spatio divisus excavatum, in quæ foramina, tamquam in ocreas quasdam, pedes inferebantur noxiorum et vinculis seu nervis astringebantur.

g Birrus hic adhibetur pro veste, seu tunica, vel chlamide, qua bonus ille vir cultellos occuluit.

h Seu lac caprarum. An autem caprinum lac, a recens vulnerato haustum, ei mortem re ipsa inferat, definiendum medicis relinquo. Utut sit, certe Archelaus, in Veneta nostra Cæii Plinii editione in pergamento anno Christi 1469 peracta, lib. viii, cap. 38 laudatus, auctor est, capras nunquam febri carere; et comitali morbo noxias esse, Pitiscus in Lexico Antiquitatum tradit; unde facile invaluere potuit opinio, recens lassos, hausto caprino lacte, mox etiam febri vel comitali morbi corripit, indeque quam primum extingui.

i Vide, quæ superius de juniore ætate sanctæ Martyris nostræ dicta sunt. Ex eo tamen, quod Gerberto visa sit decennis puella fuisse, consequens non fit, ut re vera non fuerit annis aliquot ætate provector.

k Servitores medio ævo dicebantur, qui bene Latine servi seu famuli vocantur.

l Senioris, id est, heri seu domini sui. Vide etiam dicta pag. 505, lit. g.

m Theoberga illa fuit Pontii, comitis Gabiliani et Forensis, uxor, de qua Baluzius tom. I Hist. Domus Arvernicae pag. 43 et 44, ac tom. II, pag. 49, ubi diploma anno Christi 1010 editum,

aliæque dein, quæ ad Theotbergam et Pontium D attinent, pro suo more ex documentis certis exhibet. De his videsis etiam tom. II Historiæ Occitanicæ pag. 145 et 146.

n Seu monachorum diurna cibi potusque portione. Adi Cangium verbo Præbenda.

CAPUT III.

Injuste irruens in monachum S. Fidis, præcipitio et morte punitur: puella renuens imagini S. Fidis assurgere, membris contrahitur, facti pœnitens sanatur. Filia viduæ cæca divinitus visu donata a.

Est etiam fidelibus valde recolendum et inimicis Dei formidandum, quod sum scripturus miraculum. Monachus ejusdem Congregationis quidam, nomine Bergandus b, Deo sanctæque Fidei, priusquam sacrosanctum habitum assumeret, patrimonium suum jure hereditario concesserat. Quam ob rem cum nuper, ut quidam nequam pervasori ex præfata cessione legaliter contradiceret, in hoc scilicet anno, instanti tempore messis eo pergeret, accidit, ut quidam Raieno de castro Albino c, quod est situm in pago Ruthenico, nescio, quo necessitudinis impulsu, cum triginta prosiliret equitibus, atque ab eodem bis ternis jam milliariis motus, monachum, forte cum suis equitantem comitibus, eandem viam, cui insistebat, in transverso præterire eminus cerneret. Cumque a circumstantibus sciscitatus, quinam essent illi pertranseuntes, resciret, mox, ficta causa, equos auferre, ore frendens, colore exsanguis, quam proterve minitatus est. Sane is a prædicta monachorum congregatione ob malorum immanitatem, quæ illis irrogaverat, jam diu excommunicatus fuerat d, ejus maledictionis nexu ligatus adhuc permanebat. Quid te protervitas ejus verbis, quid minarum procellis narrando detineam, cum jam dudum ætatem, eventum rei, quis fuerit, audire exspectas?

28 Continuo infelix miseraque cupiditate excæcatus, elatus fastu superbiæ, furorisque æstu irrationabiliter debacchatus, nec Deum, nec Sanctum ejus reveritus, effrenis velocitatis belluam vehementissime calcaribus urget, cursuque præcipiti violentissimus in insontes, quam mox irruere festinat, cum, divina præveniente vindicta, equus clunes elatus ad sydera, colla depressus ad ima, casu funesto corrui. Sessor vero, non minimo spatio antevolans ex torto collo, atque in frusta capite diminuto, periit; et, qui bonæ obedientiæ fratrem nocere vel pœnitens excidio anticipare festinabat, ipse prior, divino judicio mortis sententiam excipiens, remittitur orco, comes inferorum factus, vel præda dæmonum, quem alter consodalis ejus perniciter consecutus, volens tamen, ut aiunt, futurum congressum dirimere, in eodem quoque loco, quamvis in planitie, satis periculose habitur, fractoque tantum mucrone, ipse cum equo cælesti discretionem illæsus evasit. Gauderes, scholasticæ, super-

E CAPIT. III.
Dum in monachum S. Fidis, qui negotiorum causa iter agebat, b

c

d

quidam, nomine Raieno, injuste irrueret, hic, equo lapsus, interit,

A superbiam non jam imaginaliter, ut in libro Prudentii de *Psychomachia* *e* legisti, sed presentialiter, corporaliterque propriae velocitatis turbine tunc ibidem jacere obrutam, ac de sublimi gloriae suae fastigio precipitatum in infinitam voraginis foveam, quam fraus peccati occulte paraverat, irreparabiliter esse demersam.

cjusque frater, extincti mortem ulcisci volens, repente bello perit.

29 Porro monachus ille conspicuus quidem de longe casum, sed causam finemque rei ignorans, quo abiturus erat, securus abiit, ac strenue peracto negotio, retro, unde venerat, domum revertitur. Hunc denique praefati Raienonis frater, nomine Hector *f*, tamquam homicidii reum ulcisci quarebat, membratimque discerpere inexorabilis munitabatur. Sed caelesti praeventus vindicta repente bello occubuit. Intelligite haec, qui superbi estis corde, atque a malignitate vestra aliquando resipiscentes discite recta facere, ne vos iudicii hora intempestive praecipitet, neve incorrectos repentinus obruat interitus. Non enim semper injustitia praevalet, nec est vilis res divinum iudicium.

CAPIT. IV.
Puella quaedam, antea per S. Fidem divinitus sanata,

30 Neque omnino debemus omittere vel de potioribus infirmantium miraculis plura adjicere. Nam quoniam multiplex gestum est miraculum in ea *g*, ideo dicamus de quadam paupere puella, quae omnium membrorum compage debilitata, in monasterium S. Fidis fuerat allata, ubi ita integritate artuum soliditatem receperat, ut in ea penitus nullum contractionis vestigium remaneret. Haec postea, in eodem vico aliquamdiu degens, usu laborandi, utpote pauper, proprium redimebat victum; nec multo post opus misericordiae subsequitur severitas vindictae, ulciscitur superna veritas, quod deliquit superba contumacitas. Non ergo superius praemissis de vindicta et hoc tale dissonat.

dum imaginis S. Fidis assurgere renuit, iterum membris contrahitur,

31 Interea namque, cum in quodam indictae afflictionis jejunio venerabilis imago *h* cum enormi constipatione promiscui sexus processionaliter foras quoque eveheretur, cunctique de more, de propriis aediculis prosilientes obviam ei procederent, nec non e vicino plerique in occursum ejus convolarent, cepit supradictae puellae domina, cujus textrino deserviebat, hanc, ut, relicto officio, processioni assurgeret, obnixius monere, atque instanter increpitare. Illa vero, nec timore Domini compuncta, nec divinas laudes canentium sonoritate delectata, vocem dominae momentis, velut pro nimio operis studio, prorsus neglexit, statimque in ipsa hora caelesti feriente indignatione per omnia membrorum spatia distorqueri femina miserabiliter cepit; adeo ut, sicut residens complicata erat et incurva, tota penitus contraheretur nervorum officis destituta, nec tela utensilia abjicere valens, cui ipse stricto pugno radiolus *i* inhaerebat.

ac denique, facti penitens, divinitus curatur.

32 Tum ipsa, quae praemagnitudine divini beneficii insolescens superbiebat, continuo praenimia angustia voce, qua poterat, raucitans, S. Fidis ream se humiliter fatebatur, nec tamen tormenta vel ad medicum spatium cessari potuerunt, quo usque ipsa, per universam processionsis viam portitorum labore post capsam auream devecta, in monasterium rediret; ubi aliquot noctibus sacris excubiis invigilans, gloriosae Martyris suffragantibus meritis, meruit iterato de contractione fieri erecta. In qua re omne illius imaginis scandalum evacuatum est, quam nemo dehonestare potuit absque detri-

mento sui. Nec mirum, si locus ille ob tante Martyris pignorum reverentiam dignus habeatur honore, quae sacrae mentis dignitate convenustat etiam angelorum ordinem.

AUCTORE
BERNARDO.

33 Et quia aliquid, ut dictum est, in memorato monasterio divinitus patrari, Domino annuente, videre merui, libet id ipsum perducere ad medium. Mulier quaedam vidua inter caeteros peregrinos, qui de diversis partibus eo confluerant, pro salute filiae caecae ibidem pernoctabat. Cui filiae, una cum matre vigilanti, lumen, quod amiserat, in prima vigilia noctis S. Fidis virtute reparatur integerrime. Quod cum custodes et monachorum aliqui, qui, illic pro consuetudine vicis suae excubabant *k*, factum cernerent, continuo ad hospitium meum incipiunt pariter perniti accurrere cursu. Et quia me noverant novi miraculi cupidum vendendi, idem certatim alius, alium enecans, referre gestiunt. En tibi, felix Barnarde, miraculum, quod tibi a S. Fide, inquirunt, summis votis monstratum iri optabas ante discessum; indignum quippe judicans, ut, qui miracula scripturus de longinquo adveneras, miracula ipse non videres. Nam ipsimet monachi exponentem peregrinationis causam decenti hospitio exceperant, cuncta ad votum necessaria suppeditantes, servitores etiam strenuos deputantes, qui meis, donec adessem, monitis obtemperarent.

CAPIT. V.
Filia viduae caeca subito visu donata?

34 Mox ergo de lecto, in quo tunc accubare ceperam, velociter resiliens, fateor, vix praegaudio apud me, non lento incessu intro monasterium, et video virginem videre, candelarumque lumina discernere, sed et manum meam, denarium sibi pauperrimae erogantem, quem conspicata, cum gratiarum actione sustulit. Quanta et qualia super diversis infirmitatibus illic assidue divina fiunt miseratione, non est nostri operis exprimere, cum paulo ante adventum meum, undecim morbi *l*, diversis malis graviter afflicti, unius noctis solummodo tempore saluti sunt restituti integerrime, neque nos id damus operam, ut de his, quae de infirmis ibi geruntur quotidie, immensam conficiamus bibliothecam, sed quae vel ad vindictam malorum gesta, vel quomodo habentur inaudita, eorumdem etiam grandi parte *F* respecta, parvum ac pretiosum edamus volumen *l*. Verumtamen eorum, quae brevitatis studio sponte desero, sive adhuc auditurus sum, si post consuluerint, adjiciam ad secundum libellum.

aliquae a variis infirmitatibus curati.

ANNOTATA.

a Caput hoc, quod ex tribus nostri apographi capitulis constat, est, totum, quantum est, a Labbequa editione abest.

b Bergandus seu Bergaudus ille mihi alias ignotus est.

c Hic Raieno de castro Albino, fortasse Raienonis vicecomitis, tom. II *Historia Occidentiae in Instrumentis* col. 71 memorati, nepos fuit; vel, quod malim credere, Raimundi I, comitis Ruthemensis et marchionis Gothiae ex Odoini filia Nothus, qui hujus filius, si junior adhuc fuerit. Porro per Castrum Albinum hic intelligi puto idem illud, quod in Testamento seu Codicillo Raimundi, supra citati, vocatur Castellum de Albinio, quodque Gallice vocatur Albin en Rouergue, uti tom. IX *Scriptorum Rerum Gallicarum* pag. 727 asseritur. Albinium autem, seu castrum

AUCTORE
BERNARDO.

strum Albinum, a Conchensi monasterio tribus fere leucis Gallicis distat, situmque est ad rivulum, qui se in Olum seu Oldum fluvium exonerat.

d Cum olim, uti apud Cangium verbo excommunicatio ostenditur, ob sola debita non soluta inflicta interdum fuerit excommunicatio, mirum adeo videri non debet, Raienonem illum, Conchensi canobio injurium infestumque ecclesiastico anathemate percussum fuisse.

e In suo de Psychomachia seu de Compuquantia animi libro Aurelius Prudentius Clemens cap. 3 Superbiam effreni equo insidentem describit, quæ, dum in Humilitatem rapido cursu invehitur, una cum equo in foveam cadit, et prona ruentis equi cervice involvitur ac sub vectoris pressu fracta inter crura rotatur.

f Hector ille mihi etiam alias ignotus est. Vide, quæ de ejus fratre supra diximus lit. c.

g Ex his ac præcedentibus verbis colligo, unum alterumque, a Bernardo conscriptum, miraculum in apographo nostro hic desiderari.

h Vide dicta de imagine S. Fidis pag. 279 et pag. 306 lit. s. Porro imago illa infra capsula aurea vocatur, quod aliquæ S. Fidis reliquæ huic insertæ essent.

i Radiolus seu Radius est tectoris instrumentum, quo tele annoctantur; Gallice navette vocatur, inquit Cangius, qui ex lib. II Miraculorum S. Dionysii episc. Parisini cap. 36 mox hæc subdit: Adolescentula... texitrili opere laborabat, cum repente ferrum radioli... manus ejus adhaesit.

k Erant hi nocturnas vigilias in S. Fidis ecclesia agentibus præfecti, tum ut nocturno tempore nullum ecclesie damnum inferretur, tum ut nihil præter decorum ab iis fieret, qui illic ad S. Fidis corpus ejusce imaginem pernoctabant.

l Quod hoc loco Bernardus de se in numero, ut vocant, plurali, loquatur, non obest iis, quæ in Commentario num. 92 docuimus; cum mox rursus singulari numero, de se agens, utatur, et verba hæc: En tibi, felix Barnarde, atque, quæ subsequuntur, manifestissime ostendant, non alium, quam Bernardum, Andegavensis scholæ magistrum, hujusce, ac præcedentium capitulum, vere auctorem esse.

LIBER II.

CAPUT I.

De muliere, quæ usurpavit annulum, quem altera moriens S. Fidi reliquerat: de improbo mercatore punito: de puero, in quo quadripartitum gestum est miraculum: de cæco et claudo divinitus sanato.

CAPIT. VI.

Est quoddam oppidulum, vicò Conchacensi contiguum, quod sub ditione monachorum quidam Austrinus præsidebat, dudum cujus

nos successorem vidimus; nec tamen miraculum, quod dicere inchoamus, nostra ætate fuit antiquius. Hic Austrinus annulo, quem ejus uxor, nomine Stephana*, moriens S. Fidi promiserat, alteram, nomine Avigernam a, sponsavit, prorsus prioris conjugis dicta, tamquam delirantis reputans. Verum postmodum protervæ negligentie digitum, qui alieni juris auro depictus ostentabatur, intolerabilis tumore doloris cœlestis damnavit justitiâ; usque adeo, ut totum pene annulum turgens pustula superacrescente carne contegeret, ita videlicet, ut annulus adacto ferro non posset secari sine digiti detrimento. Cumque ad hanc vim mali compescendam arcessitorum medicorum remedia desperarent, neque ullo modo passionis efficacitas jam tolerari posset, ad divini juvaminis recurritur auxilium; fit palam injuriosæ culpæ confessio, deducitur debilis mulier ad sacrum sanctæ Martyris mausoleum.

36 Ibi cum geminas noctes assiduis excubiis continuat, tertia, quæ fuit Dominica, adjicitur; in qua vis doloris ita seior dolentem vexavit, ut vociferatæ feminæ miserrima vox per totum noctis spatium non cessaret. Ad postremum cum jam matutinarum laudum intonarent præconia, ab altithrona summæ Majestatis sede benignæ compassionis visitatio descendit. Non passa diutius in humana carne tam graves pœnarum desævire cruce, nec lacrymas penitentis usque ad desperationem pervenire. Nam cum forte luctuosa matrona nares emunxisset, annulus, quem supra diximus, inviolata digitorum salute, tamquam validissima arcibus balista b crepitum longe in pavimento dedit. Et ideo cum ingenti gaudii tripudio dies illa Dominica ab omni illius vici populo celebrata fuit; quippe qui patrioticam suam ac vicinam S. Fidis auxilio ereptam a funesto tormento cernerent. Et certe multa et innumera hujusmodi, etiam per diversa terrarum loca* de S. Fide referuntur, quæ jam non solum scribere, sed etiam dicere nemo sufficere; est enim impossibile, universa S. Fidis magnalia vel explicare verbis vel designare litteris.

37 Mercator, Alvernensis* pagi e incolæ, ad S. Fidem orationis causa venit; hic cum vidisset facillimum ceræ commercium, (nam propter peregrinorum frequentiam, offerentium cereos, multo vilior habetur) illico notam suæ artis peritiam revocat ad memoriam, sic intra se cogitans: Quam facili quæstu, si hæc stultus rescivissem, divitem me potuissem facere, ac meam rem constabilire. Sed quod hactenus ignorantia distulit*, hoc amodo pervigil recursum frequensque repetiti itineris reditus brevi temporis spatio perficiet; accingar ergo viriliter, rei que exordium aggrediar. Hoc itaque disposito, aditoque venditore, plurima ceræ pondera diligentissime taxat, decemque dinumeratis solidis d, comparat massam ingentem, atque in sacculis recondidit; et jam gaudens, minimo sese vel quadruplum lucraturum, sic apud se cogitabat: At, bene se habet principium, quid tum, si plures vices redeo? Sed jam exitus rei non debet nos remorari. Igitur superfluit pulcher cereus, qui e non potuit intra reliquum capere acervum. Hunc vir cupiditatis in sinum applicuit, eo videlicet modo, ut quantitas quidem habitior f subter cingulum cohiberetur, gracilior vero per fenestram vestis usque ad barbam prominere. Verum superni Speculatoris vindex

D
Annulum,
S. Fidi ante
promissum,
mulier quæ-
dam gestans
dire torque-
tur,
* apud Lab.
deest Step-
hana

a

at tandem,
invocato sup-
pliciter S. Fi-
dis auxilio,
suo malo li-
beratur.

E

b

* Lab. spatia

CAPIT. VII.
Mercator, in-
juste auferens
cereum, S. Fidi
antea obla-
tum,
* Lab. Arver-
nensis

c

* Lab. distu-
lerit

d

e